

การทดลอง โมเมนต์ความเฉื่อยของวัตถุ

วัตถุประสงค์

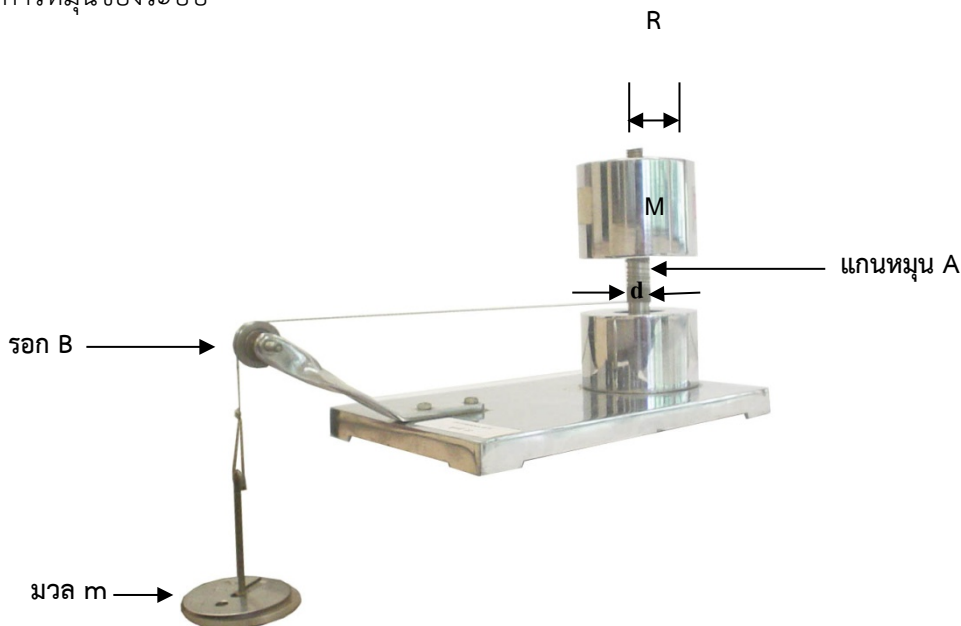
เพื่อหาโมเมนต์ความเฉื่อยของวัตถุ

อุปกรณ์

1. ชุดการทดลองสำหรับหาโมเมนต์ความเฉื่อยของวัตถุ
2. เวอร์เนียคาลิปเปอร์
3. นาฬิกาจับเวลา
4. ตุ่มน้ำหนัก
5. จานรองมวล

ทฤษฎี

ทรงกระบอกมวล M ติดอยู่กับแกนหมุน A มีเชือกพันรอบแกนหมุน A คล้องผ่านรอก B อีกปลายหนึ่งผูกติดกับมวล m ดังรูปที่ 1 ความตึงในเส้นเชือกทำให้เกิดโมเมนต์ของแรงรอบแกนหมุน A และเกิดการหมุนของระบบ

รูปที่ 1

ถ้ามวล m เคลื่อนที่จากหยุดนิ่งลงในแนวตั้งได้ระยะทาง h ในเวลา t โดยไม่คิดความฝืดในการหมุน พลังงานศักย์ที่ลดลงของมวล m ซึ่งมีค่า mgh จะเปลี่ยนไปเป็นพลังงานจลน์ในการเคลื่อนที่ลงของมวล m มีค่าเท่ากับ $\frac{1}{2}mv^2$ เมื่อ v เป็นความเร็วของมวล m ที่เคลื่อนที่ได้ระยะทาง h และ

พลังงานจลน์เนื่องจากการหมุนมีค่าเท่ากับ $\frac{1}{2} I \omega^2$ เมื่อ ω เป็นอัตราเร็วเชิงมุมของการหมุนรอบแกน A และ I เป็นโมเมนต์ความเฉื่อยของระบบหมุนทั้งหมด

จากหลักการอนุรักษ์ของพลังงาน

$$mgh = \frac{1}{2} mv^2 + \frac{1}{2} I \omega^2 \quad \dots\dots\dots(1)$$

โดย g เป็นความเร่งเนื่องจากแรงโน้มถ่วงของโลก

มวล m เคลื่อนที่ด้วยความเร่งสม่ำเสมอจากความเร็วต้นเป็น 0 จนกระทั่งมีความเร็วเป็น v ดังนั้นมวล m มีความเร็วเฉลี่ย

$$v_{av} = \frac{v+0}{2} = \frac{v}{2}$$

$$h = v_{av} t = \frac{vt}{2}$$

$$v = \frac{2h}{t} \quad \dots\dots\dots(2)$$

ถ้า r เป็นรัศมีของแกนหมุน A

$$v = \omega r$$

$$\omega = \frac{2h}{tr} \quad \dots\dots\dots(3)$$

แทนค่าสมการ (2) และ (3) ในสมการ (1) จะได้

$$mgh = \frac{1}{2} m \left(\frac{2h}{t} \right)^2 + \frac{1}{2} I \left(\frac{2h}{tr} \right)^2$$

$$I = 2 \left(\frac{tr}{2h} \right)^2 \left[mgh - \frac{1}{2} m \left(\frac{2h}{t} \right)^2 \right]$$

$$= \frac{t^2 r^2}{2h^2} \left[mgh - \frac{2mh^2}{t^2} \right]$$

ดังนั้นโดยการทดลองจะได้

$$I = mr^2 \left(\frac{gt^2}{2h} - 1 \right) \quad \dots\dots\dots(4)$$

พิจารณาเครื่องมือทดลอง ระบบที่หมุนประกอบด้วยแกนหมุน A และทรงกระบอกมวล M
ดังนั้น เราอาจคิดว่าโมเมนต์ความเฉื่อยของทั้งระบบ $I_{\text{ระบบ}}$ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

$$I_{\text{ระบบ}} = I_0 + I_1 \quad \dots\dots\dots(5)$$

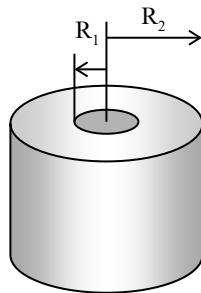
โดยที่ I_0 เป็นโมเมนต์ความเฉื่อยของแกนหมุน A

และ I_1 เป็นโมเมนต์ความเฉื่อยของทรงกระบอกมวล M

พิจารณาโมเมนต์ของความเฉื่อยของทรงกระบอกมวล M ซึ่งเป็นทรงกระบอกกลวงดังรูปที่ 2
ซึ่งมีรัศมีภายนอก R_2 และรัศมีภายในเป็น R_1 ตามทฤษฎีเราสามารถหาโมเมนต์ความเฉื่อยของ
ทรงกระบอกกลวงได้จาก

$$I_1' = \frac{M}{2}(R_1^2 + R_2^2) \quad \dots\dots\dots(6)$$

เมื่อ I_1' เป็นโมเมนต์ความเฉื่อยของทรงกระบอกกลวงมวล M ตามทฤษฎี

รูปที่ 2

วิธีการทดลอง

1. ใช้เวอร์เนียร์คาลิปเปอร์วัดเส้นผ่านศูนย์กลางของทรงกระบอก M ด้านนอก D_2 และด้านใน D_1 แล้วหารัศมีของทรงกระบอกด้านนอกและด้านใน ได้โดย $R_2 = D_2/2$ และ $R_1 = D_1/2$ ตามลำดับ
2. นำทรงกระบอกมวล M ไปชั่งหามวล
3. นำจานรองมวลไปชั่งหามวล
4. วัดเส้นผ่านศูนย์กลาง d ของแกนหมุน A โดยใช้เวอร์เนียร์คาลิปเปอร์ แล้วหารด้วย 2 เป็นค่ารัศมี r ของแกนหมุน A
5. จัดเครื่องมือทดลอง ดังรูปที่ 1 โดยให้ปลายเชือกผูกติดกับแกนหมุน A คล้องผ่านรอก B อีกปลายหนึ่ง ผูกติดกับจานใส่ตุ้มน้ำหนัก ในการทดลองนี้ใช้ตุ้มน้ำหนักมวล 40 กรัม
6. ใช้มือหมุนแกน A ให้เชือกพันรอบแกนอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งตำแหน่งของจานแขวนอยู่สูงจากพื้นห้องเป็นระยะ $h = 75$ เซนติเมตร
7. ปล่อยให้มวล m เคลื่อนที่ลง พร้อมกับบันทึกเวลาในการเคลื่อนที่ของมวล m จากตำแหน่งที่ปล่อยถึงพื้น ทำการทดลอง 3 ครั้ง หาค่าเวลาเฉลี่ย t
8. เพิ่มมวลตุ้มน้ำหนักในจานเป็น 50 และ 60 กรัม ตามลำดับ ทำการทดลองเช่นเดียวกับข้อ 5.-7.
9. คำนวณหาโมเมนต์ความเฉื่อยของทั้งระบบ ($I_{\text{ระบบ}}$) โดยใช้สมการ (4)
โดยที่ มวล $m =$ มวลจานรอง + มวลตุ้มน้ำหนัก
10. นำมวล M ออกจากแกนหมุน A แล้วทำการทดลองเช่นเดียวกับข้อ 5. - 8. แต่เปลี่ยนมวลตุ้มน้ำหนักเป็น 5, 10 และ 15 กรัม ตามลำดับ แล้วบันทึกค่าเวลาที่ใช่เป็น t_0
11. ใช้สมการ (4) คำนวณหาโมเมนต์ความเฉื่อยของทั้งระบบ เมื่อไม่มีทรงกระบอก M คือ I_0
12. ใช้ความสัมพันธ์ตามสมการ (5) $I_1 = I_{\text{ระบบ}} - I_0$ เป็นค่าโมเมนต์ความเฉื่อยของทรงกระบอกมวล M
13. คำนวณหาโมเมนต์ของความเฉื่อยของทรงกระบอกมวล M ตามทฤษฎี จากสมการ (6) คือ I_1'
14. หาเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของโมเมนต์ความเฉื่อยของทรงกระบอกมวล M ที่ได้ จากการทดลองตามข้อ 12. กับค่าโมเมนต์ความเฉื่อยของทรงกระบอกมวล M ตามทฤษฎี ตามข้อ 13.

$$\left| \frac{I_1 - I_1'}{I_1'} \right| \times 100 \text{ เปอร์เซ็นต์}$$